

Unitat 1. El record i els nostres punts de vista

"La memòria col·lectiva d'un poble es nodreix de les memòries de tots i cadascun dels seus habitants i de la seva voluntat de projectar-se cap endavant."

Objectius

- Conèixer el Projecte Memòria Viva.
- Donar a conèixer els trets bàsics de la Història Oral.
 - Raons i fonamentació
 - Problemes o reptes
- Seleccionar un tema.
- Recopilar informació, experiències, vivències i punts de vista sobre diferents aspectes del segle XX.

Exercici pràctic

- Seleccionar un tema.
- Realitzar una recerca d'informació, d'experiències, de vivències i punts de vista sobre diferents aspectes del segle XX.

Continguts

- Presentació del projecte.
- La història oral.
- Selecció d'un tema.
- Recerca d'informació: testimonis, documentació i materials audiovisuals.

Presentació del Projecte Memòria Viva

Quan dediquem un moment a escoltar les memòries de la gent gran que ens envolta, pensem en la riquesa que contenen: és la història explicada a través dels seus propis protagonistes!

Aquest projecte pretén recollir el coneixement de la gent que ha viscut els aconteixements del segle XX vinculats a la història local. A través dels records i diferents punts de vista i perspectives tindrem la possibilitat de recuperar la història local i recuperar-la tal com va ser viscuda pels seus protagonistes.

La Història Oral

Les fonts orals d'informació constitueixen una font d'informació molt valuosa sobre el passat històric dels nostres pobles. Les vivències i records entranyables dels nostres avis i pares, constitueixen un patrimoni col·lectiu molt important que hem d'intentar que sigui recollit perquè no desaparegui.

Per què?

- Perquè és una font que ens ajuda a cobrir buits importants de la nostra història. I quan no tenim altres fonts d'informació és una eina bàsica.
- No hi ha diaris, no hi ha informació escrita enlloc d'un tema determinat. La informació oral és vital. Quan tenim una foto on hi surt molta gent, per identificar-los moltes vegades només és possible amb la història oral

- Perquè segur que descobrirem aspectes, perspectives i matisos desconeguts i que tampoc no consten als tractats d'història.
- Perquè ajuda a entendre millor la història d'una família, un carrer, d'un barri, d'un poble, d'una ciutat.
- Per estudiar el dia a dia, la vida quotidiana, els problemes diaris que vivia la gent del carrer.
- Perquè dóna la paraula, fa protagonistes a persones que normalment no surten als manuals d'història, persones anònimes, grups marginals, però que també son protagonistes de la seva època. Bertolt Brecht.
- Perquè ens aproxima la història, la fa més entenedora, més vivencial.
- Per la importància dels documents sonors i les imatges. La força, l'impacte que té una narració oral no la té una narració escrita. I no cal dir si és amb imatges: Gestos, mirades, silencis, llàgrimes.
- Perquè et permet recollir vivències, coneixements, sofriments.
- Perquè els testimonis directes d'un fet, d'una situació ens poden oferir una informació completíssima, amb gran riquesa de detalls

No obstant, també hi ha alguns problemes amb els que ens trobarem:
(No tot són flors i violes)

- o la traïció de la memòria.
 - o La fiabilitat. Cal tenir-ho en compte
 - o La parcialitat
 - o Malentès, confusió, mentida
 - o Divergència d'opinions
- **La tasca de detectiu**
- o Fer alguna prova que permeti constatar la seva memòria i detectar la fiabilitat o no dels fets
 - És bo anar al màxim de documentat possible.
 - En alguns moments de dubte donar més o menys validesa a algunes afirmacions, etc. O simplement no tenir-les en consideració
 - Demanar si tenen amics, amigues, persones que hi fossin presents per complementar més detalls.
 - o A vegades quan coneixem unes opinions divergents de dos entrevistats, intentar organitzar una trobada conjunta.

Un repte bàsic genèric és el de crear, conservar i divulgar arxius de memòria oral. Però caldria prendre consciència de la urgència del tema: historiadors, estudiosos, arxivers, periodistes, estudiants, institucions... Tots hauríem de ser conscients de la importància de la història oral com a eina de recerca. Per evitar que es perdi definitivament una part de la nostra memòria històrica.

- **La tasca a fer pel que fa a història oral és una lluita contra-rellotge.**

La recerca oral té data de caducitat

Un nen que tingués 12 anys en la proclamació de la República, ara té 85 anys

Els de la lleva del biberó ja tenen 83 anys

Gent que va patir les presons, els camps de concentració dels primers anys del franquisme, el més durs: també ja són molt grans.

- **Bona conservació del material**

Selecció d'un tema

Ja és conegut per tots que una anècdota o el reconeixement d'objectes antics ens poden traslladar a moments viscuts carregats de records. Aquests records ens

acompanyen en el trajecte de tota la nostra vida i ens permeten disposar de diverses perspectives o punts de vista davant un mateix fet o esdeveniment.

El segle XX ha estat ple d'eventualitats molt diverses que han afectat directa o indirectament tota la nostra vida i per tant les nostres experiències i records.

A partir d'aquest moment centrarem la nostra atenció a seleccionar algun aspecte del segle XX que ens permeti rescatar aquestes experiències prèvies. Segur que tenim milers d'anècdotes per explicar, records que ens vénen a la memòria només escoltant temes com:

- la guerra,
- l'emigració o immigració,
- El festeig, el matrimoni, la vida familiar, la vida quotidiana. Condicions de vida.
- Conèixer els oficis que s'han anat perdent. Treball dels camperols i obrers.
- Els costums. Festes i tradicions. Jocs i les joguines.
- La vida al camp.
- Comerços que ja no existeixen. Edificis. Transformació urbanística. Alimentació. L'habitatge.
- Explicació sobre el naixement d'un barri, d'un poble, la transformació urbanística, les onades immigratòries, el moviment veïnal. La progressiva modernització de la ciutat.
- L'economia. Els salaris. Condicions laborals. Els horaris L'augment del cost de la vida i la seva repercussió en el ciutadà.
- Partits, sindicats, entitats culturals, esportives. La situació política, social.
- El paper de les dones, dels obrers, de les classes marginades.
- L'escola. L'ensenyament en català. En castellà. Com eren els mestres. Horaris. Disciplines. Càstigs. Material escolar. Separació de nens i nenes. Com era l'ensenyament sense ordinador, sense vídeo, sense bolígraf.
- Anys 40 i 50: fam, pa negre, cartilles de racionament, estraperlo, repressió de la llengua catalana, religió obligatòria, la cuina econòmica, la nevera de gel, el llum de carbur, els primers automòbils, el Nodo, el Cara al sol.
- Anys 60: l'arribada de la televisió, els electrodomèstics, la primera rentadora, la primera nevera, el 600.
- Anys 70: Vivències, experiències, anècdotes que il·lustren tants i tants moments significatius de la història més recent.

Serà important acabar aquest recorregut seleccionant el o els temes que seran els que es tractaran i permetran delimitar les àrees de treball de la resta d'unitats i continguts abordats durant el curs .

Si vols treballar un d'aquests esdeveniments que et porten records quin escolliries ?
Escriu aquí el tema que has seleccionat:

Tema seleccionat...	
---------------------	--

Recerca d'informació: testimonis, documentació i materials audiovisuals.

Una vegada identificat el tema d'estudi, s'aprofundirà en la recerca d'informació. Per això, recomanem anar principalment a l'experiència, les anècdotes, els testimonis, la visió personal dels fets, l'opinió o vivències personals que permeten

rescatar aquests elements i detalls que reflecteixen la història local tal com els seus protagonistes la varen viure. És aquesta memòria amagada que trobem en cadascú de nosaltres i que a l'exterioritzar i compartir poden enriquir a molts del seu entorn.

Adicionalment, podem recórrer a objectes antics o records (cartes, fotografies, etc.) que han quedat amb el temps i que ens permeten tractar o descriure més àmpliament el tema que hem seleccionat.

Les entrevistes també són un altre punt de partida molt interessant ja que constitueixen la base de la història oral; Per tant, és vital tenir en compte diverses consideracions a l'hora de fer-la:

- Ha d'estar ben preparada. S'ha d'anar ben documentat. Allò que es pugui trobar a la premsa de l'època no cal demanar-ho.
- També és molt important abans d'iniciar l'entrevista situar-se plenament en l'època i en la situació de l'entrevistat.
- Inicialment és bàsic intentar conèixer mínimament la persona en qüestió i mirar la millor manera de connectar-hi. Per tant la primera trobada –que és la més important- serà la de l'aproximació, la de la coneixença.
- Intentar crear un ambient distès, que la persona entrevistada s'hi trobi bé.
- Si la persona és difícil o no massa coneguda, no entrar de cop en el tema. Fer els preàmbuls que facin falta. Parlar de temes d'actualitat.
- Tot això ens hauria de portar a un tema clau: Guanyar-nos la seva confiança. Superar ben aviat els recels de l'inici. Això serà vital perquè l'entrevistat ens expliqui més o menys coses, ens faci més o menys confidències.
- És important que vegi que pot comptar amb nosaltres, que es treballa amb rigor, amb respecte, fent cas naturalment de les seves observacions.
- Si és possible, és important desgranar records, facilitar dades, noms, etc. donar informacions que els ajudin a desfer alguns dubtes que poden aparèixer en un moment determinat i que ens encallen l'explicació.
- És important conduir el diàleg, ajudar-los a recordar, emmarcar els fets, intentar que la intervenció no sigui caòtica, que no es passi d'una cosa a l'altra. Intentar seguir unes pautes, encara que a vegades és difícil.
- Fer història oral és també fer una mica de psicòleg i una mica de detectiu.
- Cal copsar bé les seves respostes, les seves reaccions davant de segons quines preguntes. Saber per què posa èmfasi en una cosa, perquè arrufa el nas amb d'altres: segons de quins temes o persones s'estigui parlant. Saber quins fets li han quedat gravats per sempre més, d'altres que tenen una importància més relativa en la seva vida i el per què. Saber interpretar paraules, mirades, silencis, etc.
- Guardar silenci. Escoltar molt. Compartir també les emocions sense perdre però del tot la distància, cosa que ens podria fer perdre l'objectivitat o el curs de l'entrevista.
- Tenir capacitat de reacció davant les seves respostes o actituds. Malgrat tenir un guió establert, saber-se adaptar als nous temes que apareguin a l'entrevista. Pot ser que ens parli d'un tema o personatge nou que desconexíem totalment.

És important saber que actualment la tecnologia ens permet rescatar en àudio, imatge o text, documents o materials que creïem que amb el temps es deteriorarien i els perdríem. Per això, haurem d'utilitzar diverses eines i dispositius que ens permetin digitalitzar la informació. Entre d'altres trobarem:

- Una gravadora/reproductor de sons per emmagatzemar testimonis, anècdotes, historietes, contes, etc.
- Un escàner per digitalitzar una carta, una fotografia antiga, un anunci de diari de l'època de la que parlem, etc.

- Una càmera de fotografia digital per capturar imatges que desitgem que romanguin en el temps per poder veure els protagonistes, els seus moviments etc..
- Una càmera de vídeo per capturar moments, descripcions, processos, esdeveniments, etc.

Una vegada finalitzada aquesta etapa podries respondre a les següents preguntes:

- Quina font d'informació penses utilitzar per treballar el tema seleccionat? i,
- Quina eina creus que podries utilitzar per digitalitzar-la?

La taula següent pot ser útil per identificar, orientar i esquematitzar la feina dels participants.

Font d'informació (oral, fotogràfica, etc.)	Eina Tecnològica que utilitzaries (escàner, càmera de vídeo, etc.)